

{comments on}

Polityka jako jedna ze sfer działalności ludzkiej na poziomie społecznym, jest aktywnością właściwie niezbędną mniejszym i większym wspólnotom ludzkim. Dziś, pod wpływem liberalizującego się wobec niej stosunku, uważana jest za sferę służącą rozwiązywaniu społecznych konfliktów i sprzeczności interesów, nieodłącznych społeczeństwom jako zbiorowościom o różnych celach i interesach.

Bezpieczeństwo, w najogólniejszym rozumieniu tego pojęcia, jako stan braku zagrożenia, pewności, spokoju, zabezpieczenia oraz jego poczucia, jest warunkiem niezbędnym funkcjonowania ludzi i społeczeństw w każdej innej sferze ich działalności, stanowiąc tej aktywności fundament, przy czym, trzeba bezwzględnie pamiętać, iż bezpieczeństwo nie jest stanem, lecz **procesem**, którego zmienność i dynamika wynikają z dynamicznego, ciągle się zmieniającego charakteru ludzkiej aktywności we wszelkich jej sferach.

Polityka bezpieczeństwa, jako szczególna funkcja państwa, służąca ustanowieniu podstaw pod działalność i rozwój społeczny, ma w zasadzie charakter wielowymiarowy, nie ograniczający się tylko do wąskiego pojmowania bezpieczeństwa w sensie militarnym, ukształtowanego przez doświadczenia katastrof wojennych XIX i XX wieku i półwieczną konfrontację militarną pomiędzy NATO a Układem Warszawskim.

Za powszechną można uznać dziś świadomość, że współczesne zagrożenia niemilitarne, które niosą zarówno siły przyrody (klęski żywiołowe, epidemie, itd.), jak i negatywne skutki działalności ludzkiej (katastrofy techniczne, dewastacja środowiska naturalnego, upadek moralności, bezrobocie, terroryzm, itd.) są równie groźne w skutkach dla narodów i państw jak wojny.

Za słuszną i odpowiadającą rzeczywistości można uznać tezę, że współcześnie pojęcie obrony (narodowej) znacznie się rozszerzyło, stanowiąc konsekwencję zwiększenia zakresu bezpieczeństwa narodowego. Jeśli więc w przeszłości główny wpływ na obronę narodową wywierały zagrożenia o charakterze militarnym, to obecnie i w przyszłości źródło rozszerzenia zakresu obrony stanowią zagrożenia innej natury - gospodarcze, ekologiczne, społeczne oraz klęski naturalne i katastrofy techniczne.

Z rozbudowanego podziału, wyróżniając:

- Bezpieczeństwo militarne
- Bezpieczeństwo polityczne
- Bezpieczeństwo ekonomiczne
- Bezpieczeństwo społeczne
- Bezpieczeństwo kulturowe
- Bezpieczeństwo ideologiczne
- Bezpieczeństwo ekologiczne itd.,

można założyć, iż polityka bezpieczeństwa jest funkcją państwa, obejmującą wszelkie sfery działalności społecznej. Sposób jej pojmowania zależy więc od zakresu pojęcia, na którym skupia się uwagę, niemniej, jako taka, opiera się na pewnych zasadniczych założeniach i schematach, jako sposób przeciwdziałania zagrożeniom, i utrzymywania stanu bezpieczeństwa w ogólności.

Do zasadniczych pojęć związanych z polityką bezpieczeństwa, można zaliczyć takie kwestie, jak:

- Państwo i racja stanu,
- Podstawy prawne,
- Organy państwowe i ich rola, oraz narzędzia i środki obrony narodowej,
- Stany nadzwyczajne.

Państwo i racja stanu

Do realizacji swoich interesów narodowych naród tworzy państwo jako podstawową formę organizacji życia politycznego społeczeństwa, podporządkowanego jednemu ośrodkowi suwerennej władzy politycznej, która jest władzą państwową. Oznacza to, że jest ona wykonywana za pośrednictwem instytucji państwowych i za pomocą swoistych instrumentów, do których należy przede wszystkim prawo; jej najistotniejszą cechą, odróżniającą od innych typów władzy, jest możliwość użycia legitymizowanej siły fizycznej. Głównym celem i motywem działania państwa jest zabezpieczenie interesów narodowych.

W swej polityce wewnętrznej i zewnętrznej państwo powinno się kierować **racją stanu**, jako

podstawowej kategorii państwa i
SM

Najczęściej racja stanu jest definiowana jako pierwszeństwo interesów państwa nad innymi normami, wzgląd na dobro państwa, wspólne dobro; reguła postępowania politycznego; priorytet interesu państwowego, itd.

Wyrazem realizacji racji stanu są interesy narodowe i cele strategiczne, w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP określające żywotne, ważne interesy narodu, oraz zasadnicze cele strategiczne, wynikające z interesów bezpieczeństwa i rozwoju [Rzeczypospolitej Polskiej](#)

Na bezpieczeństwo państwa, jego interesy narodowe i cele strategiczne, wpływ wywierają **uwarunkowania bezpieczeństwa narodowego**, określające ogólną (wewnętrzną i zewnętrzną) sytuację państwa w wielu sferach, oraz wynikające z tego szanse i wyzwania dla bezpieczeństwa, mające decydujący wpływ na kształt polityki bezpieczeństwa.

Podstawy prawne

Podstawy prawne stanowią kodyfikację ustawowych celów i zadań oraz obowiązków w zakresie bezpieczeństwa narodowego i obrony narodowej, stanowiąc reguły i wytyczne postępowania, na których opiera się polityka bezpieczeństwa.

Najwyższym rangą aktem prawnym państwa jest konstytucja, mająca zasadniczy wpływ na inne państwowe akty prawne, oraz warunkująca kształt i charakter polityki bezpieczeństwa.

Treść art. 5 mówi, iż "[Rzeczpospolita Polska](#) strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju".

Bezpieczeństwo podniesione zostało zatem do rangi podstawowej zasady konstytucyjnej, a wymienione wartości należy traktować głównie jako obszary aktywności państwa.

Inne akty prawne, warunkujące politykę bezpieczeństwa, to:

- Ustawy,
- Rozporządzenia,
- Przepisy prawa karnego,
- Kodeks wykroczeń,
- Prawo administracyjne.

Organy państwowe

Najważniejsze organy państwowe, odpowiedzialne za politykę bezpieczeństwa to:

- Parlament (Stanowienie przepisów prawa, powoływanie i odwoływanie centralnych organów państwa, prawo kontroli innych organów władzy),
- Prezydent (równoważenie władz, gwarant ciągłości władzy, gwarant bytu państwowego, zwierzchnictwo nad siłami zbrojnymi, itd..)
- Rada Ministrów (główne ogniwo władzy wykonawczej),
- Minister Obrony Narodowej (naczelnym organ administracji państwowej w dziedzinie obronności państwa).

Zakres praw, obowiązków i pełnionych funkcji poszczególnych organów państwa jest zależny od funkcjonującego w danym kraju systemu politycznego, stąd poszczególne akcenty w kwestii polityki bezpieczeństwa mogą być różnie rozłożone w różnych państwach.

Narzędzia i środki obrony narodowej

Do narzędzi współczesnej obrony narodowej zalicza się:

- Organy władzy,
- Służbę zagraniczną,
- Siły zbrojne,
- Służby wywiadu,
- Policję,

- Straż graniczną,
- Straż pożarną,
- Stowarzyszenia pozarządowe,
- W sferze niematerialnej - morale narodowe, strategię polityki państwa, prawo państwowe, naukę, edukację itd.

Środki obrony narodowej stanowią:

- Środki polityczne obrony narodowej,
- Środki gospodarcze,
- Wojskowe,
- Bezpieczeństwa publicznego i powszechnego,
- Naukowo-techniczne obrony narodowej,
- Ekologiczne,
- Ideologiczne obrony narodowej.

Stany nadzwyczajne

Stany nadzwyczajne to przewidziane konstytucyjnie instytucje prawa wewnętrznego, wprowadzone na podstawie ustaw w sytuacjach szczególnych zagrożeń, jeżeli zwykłe środki konstytucyjne okażą się niewystarczające. Są szczególnymi instrumentami polityki bezpieczeństwa, wprowadzanymi w przypadku kiedy sytuacja kryzysowa przerasta możliwości jej opanowania przez standardowe instytucje i procedury, związane z bezpieczeństwem.

Rodzaje stanów nadzwyczajnych:

- Stan klęski żywiołowej - katastrofa naturalna lub awaria techniczna, której skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, i współdziałaniu różnych organów i instytucji,
- Stan wyjątkowy - może być wprowadzony w sytuacji szczególnego zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa, bezpieczeństwa obywateli lub porządku publicznego,
- Stan wojenny - wprowadzany, gdy wystąpi konieczność obrony militarnej państwa.

Ze stanami nadzwyczajnymi związane jest pojęcie **systemu zarządzania kryzysowego**, jako dynamicznego układu organów zarządzających, powiązań informacyjnych oraz metod i działań, zmierzających do obniżenia stopnia oddziaływania zagrożeń na funkcjonowanie organizacji i podejmowania w tym celu odpowiednich czynności zapobiegawczych lub minimalizujących

wpływ i skutki pojawiających się zagrożeń.

Zarządzania kryzysowego nie można jednak postrzegać jako oddzielnej formy organizacyjnej na rzecz radzenia sobie z sytuacjami określanymi jako kryzysowe. Jest to bowiem fragment szerszego zakresu działań w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego (polityki bezpieczeństwa).

Z zarządzaniem kryzysowym wiążą się jego szczególne zasady:

- Prymat jednoosobowego kierownictwa,
- Odpowiedzialność organów władzy publicznej,
- Prymat układu terytorialnego,
- Powszechność,
- Funkcjonalne podejście,
- Zespolenie,
- Ciągłość funkcjonowania państwa.

Literatura:

1. Ryszard Jakubczak (red.), *Obrona Narodowa w Tworzeniu Bezpieczeństwa III RP. Podręcznik dla Studentek i Studentów*, Warszawa 2004.
2. Podgórzeńska Renata, Piątek Jarosław, *Bezpiecznie czy niebezpiecznie?: wybrane aspekty globalnej i polskiej polityki bezpieczeństwa na przełomie XX i XXI wieku*, Szczecin 2007.